DRŽAVNO TOŽILSTVO v LJUBLJANI
Došlo 13. III. 1930
kraj, prilog

Poštnina plačana v gotovini.
Leto XI., št. 60
Ljubljana, četrtek 13. marca 1930
Cena 2 Din

Naročnina znaša mesečno 25.— Din, za inozemstvo 40.— Din.
Uredništvo:
Ljubljana: Knafljeva ulica 5. Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126.
Maribor: Aleksandrova cesta 13. Telefon št. 440
Celje: Kocenova ul. 3. Telefon št. 190.
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifi.

JUTRO

Upravništvo: Ljubljana, Prešernova ulica 54. — Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125, 3126.
Inseratni oddelek: Ljubljana, Prešernova ulica 4. — Telefon št. 2492.
Podružnica Maribor: Aleksandrova cesta št. 13. — Telefon št. 455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica št. 2. — Telefon št. 190
Računi pri pošt. ček. zavodih: Ljubljana št. 11.842; Praha číslo 78.180; Wien št. 105.241

Akcija proti bolgarskim atentatorjem

Bolgarska vlada je odločena točno izvajati določbe sofijskega sporazuma in napoveduje stroge ukrepe zoper rušilce miru

Beograd, 12. marca. r. Z vso natančnostjo vodijo naše oblasti preiskavo o zadnjih atentatih, ki so bili tekom tega meseca izvršeni v Pirotu, Krivi Palanki in Strumici. Preiskava je dovedla do razkritij, ki nepobitno dokazujejo, da so vsi ti zločinski atentati delo bolgarskih komitov.

Dokazano je, da so te atentate pripravljali in izvršili člani VMRO-a, da so vsi atentatorji prišli iz Bolgarije in da so po izvršenih zločinih zopet pobegnili nazaj na Bolgarsko. Pregled drobcev bomb po strokovnjakih je dognal, da so bombe nemškega izvora in popolnoma enake onim, s katerimi so oboroženi bolgarski komiti. Sestavljene so tako, da eksplodirajo v petih sekundah. To je označeno tudi na bombah samih, na katerih je vrezano znamenje »5 S«. Nekatere izmed teh bomb so označene tudi s črkami »VMRO«. S tem žigom so označene vse bombe, ki so bile vržene v Krivi Palanki. Z zasliševanjem očividcev so se ugotovile še nadaljne podrobnosti. Priče so videle, da so bili atentatorji oblečeni v bolgarsko seljaško nošo, kakršno nosijo bolgarski seljaki v obmejnih pokrajinah in kakršno nosijo navadno bolgarski komiti.

O vseh zločinih, ki so bili v zadnjem času izvršeni vzdolž bolgarske meje, so zbrale preiskovalne oblasti točne podatke. Podrobnosti čuvajo oblasti v interesu nadaljnje preiskave še v tajnosti. Znano je le toliko, da so *ugotovljena tudi že imena nekaterih atentatorjev in da so bili njihovi točni naslovi v Bolgariji dostavljeni bolgarskim oblastem. Ugotovljeno je nadalje, da je bil atentat v Pirotu pripravljen in dogovorjen v Custendilu. Tam so atentatorji dobili vsa potrebna navodila in orožje in od tam so preko Trna skrivaj prekoračili jugoslovensko mejo. Ko so se po isti poti po izvršenem atentatu vračali, jim je prišel 8. marca nasproti eden od vodilnih članov VMRO-a ter jim razdelil prej obljubljene nagrade.*

Preiskava pa je razkrila tudi važne podrobnosti o dveh drugih atentatih pri Caribrodu. Točno je ugotovljeno, kje so atentatorji prekoračil mejo, kdo jih je vodil in po kateri poti so se vrnili nazaj v Dragoman. Ves ta materijal je bil dostavljen bolgarski vladi v nadaljnje postopanje.

Beograd, 12. marca p. »Pravda« objavlja članek pod naslovom »Na pravem potu«, v katerem poudarja, da je Jugoslavija vedno kazala željo za dobre odnošaje z vsemi svojimi sosedi zlasti pa z Bolgarsko, in da se Bolgarija nahaja pred značilno misijo pokazati, da je zares pobornica miru. »Pravda« izraža upanje, da bo bolgarska inteligenca storila vse za zagotovitev miru na Balkanu in za okrepitev jugoslovensko-bolgarskih odnošajev.

Ljapčev napoveduje energične ukrepe

Sofija, 12. marca. r. Po včerajšnji konferenci zunanjega ministra Burova z bolgarskimi člani mešane komisije, ki je skupno z jugoslovensko delegacijo vršila preiskavo o zadnjih atentatih na jugoslovenskem ozemlju, se je včeraj opoldne vršila *izredna seja ministrskega sveta, na kateri je zunanji minister Burov obvestil vlado o ugotovitvah mešane komisije ter predložil tudi vse gradivo, ki ga je o teh atentatih zbrala jugoslovenska vlada* in ki dokazuje, da so vsi ti zločini delo bolgarskih komitov. Seja je bila precej dolgotrajna.

Po seji je ministrski predsednik Ljapčev izjavil novinarjem, da je trdno odločen najtočnejše izvajati sklepe mešane komisije v popolnem soglasju z določbami sofijskega sporazuma. Bolgarska vlada bo izvajala sporazum po duhu in besedi, ker želi mir v vsakem pogledu. »Storili bomo vse potrebno,« je izjavil g. Ljapčev, »in jaz sem že izdal potrebna stroga navodila v tem smislu vsem komandantom obmejnih edinic.«

Danes popoldne ob 18. se je vršila seja zunanje-političnega odbora Sobranja, na kateri je podal zunanji minister Burov ekspoze o sofijskem sporazumu in o položaju, ki je nastal po zadnjih atentatih.

Sodba inozemstva

Beograd, 12. marca M. »Giornale de Geneve« objavlja uvodnik, v katerem pravi, da se gotovi ljudje boje videti, kako se narodi sporazumevajo. Ko sta Jugoslavija in Bolgarija podpisali pogodbo, s katero so se odstranila mnogoštevilna nesoglasja, se je zdelo, da sta obe vladi naleteli na enodušno odobravanje svojih državljanov. Sporazum pa ne odgovarja interesom atentatorjev, ki delajo iz samoljubnih osebnih interesov. Zato so od tega časa dalje obupani ter begajo na desno in levo, da bi zainteresirali razne pisarne in trkajo tudi na vrata Društva narodov. Ker jim vse to ni uspelo, so se končno zatekli k zločinu. Atentatom pa ne bo uspelo uničiti jugoslovensko-bolgarske pogodbe, katere namen je pomiriti duhove ter utrditi mir na Balkanu z gospodarsko politiko in prijateljskim sodelovanjem.

„Žarišče, ki ga je treba pogasiti"

Pariz, 12. marca. AA. »Journal des Debats« razpravlja o zadnjih atentatih bolgarskih komitov in o položaju na Balkanu ter pravi med drugim:

»Zdi se, da je prišel trenutek, ko se bo moralo Društvo narodov, bodisi na predlog obeh prizadetih držav, bodisi na predlog ene same države-članice Društva naredov, baviti s to zadevo, ker bi sicer bila jugoslovenska vlada naravnost prisiljena, da ponovno zapre mejo. V nekem znanem kraju v Bolgariji je dokazano žarišče požara in to žarišče je treba pogasiti. Če bolgarska vlada sama za to ni sposobna, tedaj je treba pomagati milo ali s silo, da se ohrani mir na Balkanu in v vsej Evropi.«

V Strumici ranjena Slovenca

Štip, 12. marca r. Med ranjenci, ki so bili ranjeni pri atentatu v Strumici in ki so jih prepeljali v štipsko bolnico, sta tudi dva Slovenca in sicer geometra Bogomir Brdnik, rodom iz Poličan in Franjo Kovač, rodom iz Sodražice. Oba sta bila usodnega večera v kavarni »Ujedinjenje« ter sta bila težje ranjena. Brdnik je ranjen na petnajstih mestih, zlasti na nogah, Kovač pa v levo roko in levo nogo.

NEMČIJA RATIFICIRALA YOUNGOV NAČRT

Pri včerajšnjem odločilnem glasovanju je nemški državni zbor z malo večino odobril Youngov načrt in likvidacijsko pogodbo s Poljsko

Berlin, 12. marca, sd. Danes se je vršila odločilna seja nemškega državnega zbora, na kateri je bilo na dnevnem redu tretje čitanje Youngovega reparacijskega načrta in končno odločilno glasovanje o sprejemu tozadevnega za Nemčijo tako pomembnega zakona. Za sejo je vladalo veliko zanimanje. Zasedene so bile vse galerije, novinarske in diplomatske lože, v katerih so predstavniki tujih držav z veliko pozornostjo zasledovali potek debate.

Tudi poslanci so bili zbrani polnoštevilno. Dočim so bili poslanci vladne koalicije še dokaj mirno razpoloženi, je bilo opažati vidno razburjenje med desničarskimi strankami in komunisti, ki so ves čas podpirali medklice narodnih socialistov in Hugenbergovih nacionalcev. Po otvoritvi seje je stopil na govorniški oder državni kancelar doktor Müller, ki je podal

vladni ekspoze

o potrebi takojšnjega sprejema Youngovega reparacijskega načrta, haaških dogovorov in z njim zvezane poljsko-nemške pogodbe o likvidaciji medsebojnih sporov. Uvodoma je Müller očrtal vso borbo, ki jo je vodila Nemčija za olajšanje težkih posledic izgubljene vojne od versailleske pogodbe, preko prvih sestankov v Spaau, londonskih razprav strokovnjakov, sestave Dawesovega reparacijskega načrta do sestanka strokovnjakov v Parizu, na katerem je bil izdelan osnutek Youngove reparacijske pogodbe. Ob tej priliki se je spomnil nevenljivih zaslug pokojnega dr. Stresemanna za rešitev tega vprašanja v smislu depolitizacije renaracij, ki so dosegle svoj višek s sprejemom haaških dogovorov na drugi haaški konferenci, kjer je bil sklenjen sporazum, ki nalaga obveznosti tako državam upnicam, kakor Nemčiji. Nemčija je le

nerada prevzela težke obveznosti,

ki jih nalaga Youngov reparacijski načrt in se zaveda, da bo morala napeti vse sile, da bo izpolnila prevzete obveznosti. Na nemškem narodu pa je sedaj, da z dejanji dokaže, da je bil vreden zaupanja, ki so mu ga izkazale države upnice s pristankom na predčasno izpraznitev Porenja in ukinitev pravice do neposrednih sankcij, če bi Nemčija ustavila svoja reparacijska plačila. Vlada je pazno

proučila vse protiugovore

desničarjev, ki priporočajo, da bi se ratifikacija Youngovega načrta zavrnila ter je ugotovila, da bi pahnila s tem Nemčijo v gospodarsko krizo, ki bi omajala do temeljev nemško gospodarstvo, čim bi se zopet uveljavil Dawesov reparacijski načrt, ki predvideva za slučaj nadaljnjega obstoja tako velike letne anuitete, da bi jih nemško gospodarstvo pod nobenim pogojem ne moglo prenesti. V nadaljnjem govoru je pozdravil kancelar Müller

predčasno izpraznitev Porenja

in obširneje razvijal načrt vlade za izvedbo

finančne reforme

in omogočitve omiljenja krize nemškega poljedelstva. **Končno je prešel še na notranjepolitični položaj in naglasil, da se motijo oni, ki računajo s tem, da bo vlada zaradi težav, v katerih se nahaja, pokazala kako slabost v primeru poskusov državnih prevratov, pa naj bi bili potem že ti zasnovani od levice ali desnice. Vlada je dovolj močna, da bo očuvala red in mir proti vsakomur.**

Po kancelarjevem govoru, ki so ga poslanci desnice često prekinjali z burnimi medklici, je nastopil

nacijonalistični poslanec Walraff

čigar govor pa je bil v primeri z dosedanjimi ostrimi izvajanji glede Youngovega zakona, ki so prihajali iz Hugenbergoveta tabora, zelo zmeren. Za njim je

poslanec centruma Grüning

v velikopoteznem državniškem govoru brezobzirno obrazložil slabosti Youngovega zakona in haaški dogovor, ob enem pa utemeljil, zakaj jih **mora Nemčija z državno-političnih vzrokov vendarle sprejeti** in predložil sklep vladnih strank, v katerem same tolmačijo posebno osporjene določbe Youngovega zakona. Tekom nadaljne debate je bilo čuti

strastne izbruhe komunistov

kakor tudi narodnih socijalistov. Govorili so še narodno socialistični turinški minister **dr. Frick** in znani narodni socialist **Strasser**, ki sta opetovano prisilila predsedstvo k posredovanju.

Med tem je stalno rastla napetost ali bo Youngov načrt dobil pri končnem glasovanju večino. Izvedelo se je, da je **bavarska ljudska stranka, ki šteje 17 poslancev, sklenila, da bo glasovala proti zakonu,** dočim se je v resnici glasovanja vzdržala. Vzrok leži v tem, ker med Bavarsko ljudsko stranko in frakcijami weimarske koalicije ni prišlo do sporazuma glede davčnih vprašanj. **Posebno so bili v vladnem taboru v skrbeh zaradi sprejema likvidacijske pogodbe s Poljsko, ki je zadela pri frakcijah na najhujši odpor. V tem primeru bi bil državni predsednik Hindenburg odrekel podpis Youngovega načrta.**

Glasovanje

Pri prvem poimenskem glasovanju o zakonskem osnutku glede haaških sporazumov se je število protiglasov povečalo in je bil

prvi člen sprejet z 266 proti 193 glasovom.

3 poslanci so se vzdržali — kar pomeni 73 glasov večine napram 91 glasovom večine pri včerajšnjem drugem čitanju. Tudi pri glasovanju o drugem členu pogodbe se je večina napram včerajšnji zmanjšala in je znašala le 78 glasov. Sedaj je nastala največja napetost, ko se je pričelo glasovanje o likvidacijski pogodbi s Poljsko. Oddanih je bilo vsega 462 glasov, in sicer 270 glasov za in 192 proti, dočim so se trije poslanci vzdržali glasovanja.

Po glasovanju

Komunisti so vložili državnemu zboru predlog za nezaupnico državnemu kancelarju. Vladne stranke so vložile predlog, ki odobrava izjave državnega kancelarja ter prehaja preko ostalih predlogov na dnevni red. Nemški nacijonalci so predlagali, naj se objava Youngovega zakona odgodi.

Proračunska debata

Po sprejemu Youngovih zakonov se bo pričel boj za kritje proračuna 1930. Sklep weimarske koalicije je smatrati za brezpredmeten, ker bavarska ljudska stranka ni izpolnila pogoja za sporazum med frakcijami, to je da bo sama glasovala za zakone. O finančnem zakonu se bo sedaj v državnem zboru razpravljalo do konca in bo najbrže že v torek prihodnjega tedna predložen plenumu, kjer se bodo nasprotniki zopet udarili. Nemška ljudska stranka se sedaj nagiba k sporazumu z ostalimi koalicijskimi strankami. Vsekakor vztraja za enkrat z vso odločnostjo na znižanju davkov, ki naj se v izdatni meri izvede za leto 1931. Če bi v tej točki nastopile vladne stranke ali sam finančni minister dr. Moldenhauer z nasprotnimi predlogi, bo stranka izstopila iz koalicije ter tudi finančnega in zunanjega ministra prisilila k odstopu. Kljub temu pa ni verjetno, da bo padla taka odločitev.

Pred razpustom angleške zbornice?

Nepričakovan poraz delavske vlade v angleški zbornici — V četrtek odločilno glasovanje

London, 12. marca. AA. s. Na snočni seji spodnje zbornice je doživela vlada pri razpravi o premogovnem zakonskem načrtu poraz, ko je ostala pri glasovanju o nekem izpreminjevalnem predlogu za 8 glasov v manjšini.

Macdonaldov poraz v spodnji zbornici je povzročila okolnost, da je bilo pri prvem glasovanju več konservativnih poslancev odsotnih, tako da je imela vlada najprej majhno večino glasov. Ko naj bi se bilo razpravljalo o drugem spreminjevalnem predlogu, ki ga je stavila konservativna stranka, je bilo v vladnih in v klopeh opozicije le malo poslancev.

Proti običaju so bili govori opozicijonalnih poslancev zelo kratki in se je po kratki utemeljitvi zadovoljil predstavnik liberalne stranke Herbert Samuel z izjavo, da bo liberalna stranka podpirala konservativni izpreminjevalni predlog.

Med govorom trgovinskega ministra Grahama, ki je zagovarjal vladni načrt in izjavil, da bo davek na promet s premogom nudil sredstva za pomoč ogroženi domači industriji, so jeli prihajati v zbornico liberalni in konservativni poslanci, ki so jih sklicali iz raznih klubov, tako da je bila večina med njimi v frakih. Pri meščanskih strankah je zavladalo veselo razpoloženje, ker so bile prepričane, da bodo zmagale. Ko je bila proglašena večina osmih glasov proti vladi, je opozicija izbruhnila v zasmehovanje in burne proteste.

Baldwin je vprašal ministrskega predsednika, ali še nadalje vztraja pri premogovnem zakonskem načrtu. Macdonald je odgovoril, da ga to vprašanje preseneča. Prihodnji četrtek bo stavila vlada vprašanje zaupnice in če bo rezultat isti, je dostavil Macdonald, bo to »druga zadeva«. Sedanji poraz vlade je nebistven, ker pušča določbo v glavnem nespremenjeno. Macdonald je zaključil, da bo pozval zbornico, naj nadaljuje s svojim delom.

Danes se je sestala vlada, da bi razpravljala o posledicah včerajšnjega poraza. **Ministri so bili mnenja, da je treba večinsko razmerje čimprej razčistiti z novim volilnim zakonom. Če bo ostala vlada v četrtek pri glasovanju o nezaupnici proti Snowdenu v manjšini, bo parlament razpuščen.**

Nesiguren položaj Tardieujeve vlade

Nezadovoljstvo vladne večine s prosvetno politiko vlade Tardieu zahteva zaupnico

Pariz, 12. marca, s. Zbornica je danes pričela z veliko napetostjo pričakovano posvetovanje onega člena finančnega zakona, ki določa brezplačen ljudskošolski pouk v šestem razredu. Kot prvi govornik je poslanec **Louis Marin** kot pristaš vladne večine **z vso ostrostjo pobijal ta vladni projekt, ker vidi v njem nevarnost za celokupno šolstvo. Njegov govor so sprejeli na številnih klopeh vladne večine z velikim ploskanjem.** Socialistični poslanec Bracke je toplo zagovarjal ta osnutek desničarske Tardieuove vlade, češ, da mora biti narod gospodar nad vsemi sredstvi za izobraževanje svojih državljanov.

Notranje politična napetost se je tekom današnjega dneva tako povečala, **da krožijo po kuloarjih zbornice govorice o demisiji Tardieuja, čim bo sprejet proračun.** Odklonitev finančne komisije, da bi dovolila vladi zahtevane kredite za novo ustvarjena ministrstva in državna podtajništva, se je pojačala z drugim s 15 proti 7 glasovom sprejetim glasovanjem, da v bodoče število ministrstev ne sme presegati 25. **Vlada je odločena, da bo zahtevala od zbornice še danes zvečer po potrebi tudi v nočni seji, naj sprejme proračun.**

Borba za avstrijski zakon proti terorju

Nacijonalistične in krščansko-socialne organizacije odobravajo v načelu vladni načrt — Socialisti napovedujejo obstrukcijo

Dunaj, 12. marca. g. Danes so se sestali zastopniki svobodnih nacijonalističnih in krščansko - socijalnih strokovnih organizacij. Na sestanku se je razpravljalo o predlogu svobodnih strokovnih organizacij glede sprememb v zakonu proti terorju.

Socijalni demokrati so v zvezi s tem zahtevali daleko več sprememb od ostalih organizacij. Predlogi svobodnih organizacij so bili sprejeti s splošnim odobravanjem in so se jim priružile tudi nacijonalistične organizacije, dočim so si krščanski socijalci pridržali, da bodo glede socijalno - demokratskih predlogov stopili še v stike s strankinimi krogi ter bodo jutri odgovorili.

Po dogodkih koncem današnjega sestanka, ki so ga socijalni demokrati zapustili, se presojajo izgledi za ugodno rešitev precej skeptično. Tudi ni izključeno, da bo imelo postopanje krščansko - socijalne organizacije kvaren vpliv. Če ne bo prišlo med strokovnimi organizacijami do sporazuma glede protiterorskega zakona, ki povzroča sedaj težave celokupni vladi, nameravajo socijalni - demokrati obstruirati seje parlamenta.

Avstrijska gospodarska politika

Beograd, 12. marca. M. Glasilo krščanskih socijalcev na Koroškem »Kärntner Tagblatt« piše, da bo v času, ko se zastopniki Jugoslavije mude na Dunaju zaradi pogajanj za revizijo trgovinske pogodbe ter se more že poročati o zelo ugodnem položaju pogajanj, odpotoval v najbližjem času avstrijski svetnik dr. Schiller v Rim, da tamkaj še prej, preden se izdela avstrijsko - italijanska trgovinska pogodba, izposluje dovoljenje za izvoz krompirja v Italijo ter olajšave za izvoz lesa in železa. List ugotavlja končno, da se Avstrija pogaja tudi z Nemčijo za zaključitev trgovinske pogodbe.

10.000 km dolga proga za smučarsko štafeto

Moskva, 12. marca. AA. Januarja meseca je odšla smučarska štafeta iz Habarovskega, da bi dosegla Moskvo po preteku 10.000 km. Štafeto pričakujejo v Moskvi 18. marca.

Nove poplave v južni Franciji

Pariz, 12. marca s. Iz okolice Bayona poročajo, da je pričelo vodovje zopet naraščati. Skoro vse mesto Salies v pokrajini Bearn je pod vodo. Voda stoji po ulicah dva metra visoko. Zveza med gornjim in spodnjim delom mesta je prekinjena. Stvarna škoda je znatna. Naliv traja brez presledka dalje.

Švedska kraljica na smrtni postelji

Rim, 12. marca. AA. Zdravstveno stanje švedske kraljice se je poslabšalo in je pričakovati vsak čas katastrofo.

Strašen vihar nad Montevideom

Pariz, 12. marca. AA. »Havas« poroča iz Montevidea, da je nad mestom razsajal strahovit vihar. Ulice so bile hipoma preplavljene. Neki deli mesta so 2 m pod vodo. Mesto je brez razsvetljave.

Gandhijev odhod na pot mučenikov

London, 12. marca. s. Kakor poroča »Reuterjev urad«, je prisostvovala odhodu Gandhija in njegovih tovarišev na pot mučenikov v cambayski zaliv velika množica ljudi. Udeležba je bila tako velika, da je bilo mesto skoraj kot izumrlo. Za primer svoje aretacije je odredil Gandhi, naj bi bivši sodnik vrhovnega sodišča Abbas Tayabja prevzel kot njegov naslednik vodstvo gibanja.

London, 12. marca. AA. V Bombaju je demonstriralo 2000 dijakov proti angleški vladi. Nastopila je policija, ki je ranila več dijakov. Nekatere so morali odpeljati v bolnico.

Delovni odbor katoliških duhovnikov ČSR

Praga, 12. marca. i. Ker se je akcija za ustanovitev bloka katoliških strank ponesrečila, je bil kot nadomestek osnovan delovni odbor katoliških duhovnikov vseh strank. Komisija, ki ji načeljuje senator dr. Reyl in katere podpredsednik je pater Hlinka, objavlja, da si je postavila za svojo glavno nalogo, reformirati patronatsko pravo nad cerkvami na demokratični podlagi. Komisija predlaga, naj bi se z zakonom ustanovil poseben škofijski fond, na katerega bi prešle ne samo pravice, marveč tudi dolžnosti dosedanjih patronatov.

Alois Jirásek

Praga, 12. marca, i. Davi ob 6.45 je preminul starosta čeških književnikov in pisateljev, znani narodni buditelj Alois Jirasek. Bolehal je že delj časa. Vse do snoči je bil pri polni zavesti. Šele proti polnoči je padel v agonijo, iz katere se ni več prebudil.

Alois Jirásek, ki so ga Čehi s ponosom imenovali Mojster, se je rodil 23. avgusta 1851 v Hronovu pod Orliškimi gorami. Potekel je iz kmečke rodbine. Po tedanji navadi so ga starši zgodaj poslali med Nemce, da bi se naučil nemškega jezika. V Broumovu je začel obiskovati gimnazijo, v Hradcu Kralovem jo je l. 1871. dovršil. Tu se je navzel narodnega duha. Potem je študiral na praški univerzi zgodovino. Vzdrževal se je z instrukcijami. L. 1871. je izšel v »Svetozoru« Jiráskov prvenec. Posihmal se Jiráskovo ime pojavlja skoraj šestdeset let v čeških revijah in listih. Ko je končal vseučiliške študije, je dobil službo na starodavni piaristični gimnaziji o Lytomišlu. V počitnicah je mnogo potoval po čeških zgodovinskih krajih in zbiral gradivo za svoje povesti in romane. L. 1888. se je že kot znan in priznan pisatelj preselil v Prago in poučeval na gimnaziji v Žitni ulici. L. 1890. je postal redni član IV. razreda Češke Akademije znanosti in umetnosti. L. 1901. je stopil v pokoj. Tudi zdaj je neumorno pisal in potoval po čeških in slovaških krajih. Med svetovno vojno je kot predstavitelj češke književnosti stopil na vodilno mesto osvobodilnega gibanja (glej spod. članek). Veliko zadoščenje zanj je bilo, ko je 21. decembra 1918 pozdravil v imenu češkega naroda prvega prezidenta češkoslovaške republike, T. G. Masaryka, ko je le-ta izstopil na Wilsonovem kolodvoru v Pragi.

Jiráskovo književno delo je ogromno. Njegove povesti imajo pretežno zgodovinski značaj. Z intuicijo nadarjenega umetnika je čudovito oživljal zgodovinsko snov, ki mu je bila tembolj dostopna, ker je bil strokovnjak v zgodovinski vedi. Po Jiráskovih romanih so najširše plasti češkega naroda spoznale, kaj so bili Čehi pred Belo goro in kaj so iz njih naredili Habsburžani. Zato je imelo Jiráskovo delo ogromen vpliv na nacionalno usmeritev češke množice. Njegovi monumentalno zasnovani in vešče spisani romani so se čitali kot razodetje. Sem se štejejo predvsem »Pasjeglavci«, »V tujih službah«, »Med strujami«, »Proti vsem«, »Bratstvo«, »Temno«, »F. L. Vek« in »Pri nas«. Po mogočnosti svojih romanopisnih zasnov lahko Iráska mirno uvrstimo ob bok Sienkiewiczu. Toda Jirásek je za razliko od poljskega romanopisca manj romantik, bolj nacionalen in specifično češki, zato prevodi Jiráskovih del v tuje jezike niso imeli uspeha. Zaman so si Čehi prizadevali, da bi bilo delo tega njihovega Mojstra kronano z Noblovo nagrado.

Poleg velikih romanov, ki smo jih našteli zgoraj, je Jirásek zapustil mnogo novel in dramatskih del. Tudi ta so po večini zgodovinska. Nekateri njegovi liki ostanejo nepozabni vsakomur, kdor je prečital Jiráskove romane, — tako n. pr. njegov Kozina. V opisovanju češke preteklosti bo težko kdo prekosil Jiráskovo pero. Zato bo njegovo ime in delo večno ohranjeno med največjimi in najlepšimi dokumenti češtva v drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja.

Dolga desetletja pred vojno, med vojno in v nezmanjšani meri po vojni so šteli Iráska med najbolj čitane češke pisatelje. Njegove popularnosti ni ustvarila nikaka reklama: Jiráskovi spisi so si sami prebili pot k češkim srcem in prijeli zdaj tega, zdaj onega. Naj je pripovedoval o slavnih husitskih dobah, ali o žalostnih časih »Teme po Beli gori«, ali pa o tem, kako je ob koncu 18. in na začetku 19. stoletja vzhajala nad češkimi deželami zora preporoda — vedno je Jirásek užgal. S preprostimi sredstvi je umel razvneti dušo češkega človeka in vzbuditi v nji najsilnejše odmeve. Po svojem specifičnem češtvu je Jirásek prav za prav poslednji izmed čeških buditeljev, buditelj — književnik, zato ga izven kroga češkega naroda le s težavo razumejo.

*

Alois Jirásek ni spadal samo v literaturo, marveč morda še bolj v zgodovino, zlasti v zgodovino našega odpora v vojnem času. Predvsem so bili Jiráskovi spisi tisti, ki so s svojim miselnim in čuvstvenim vplivom vnemali, tolažili in bodrili tisoče čeških duš — bodisi na bojiščih, bodisi v tujini pri delu za svobodo, ali pa doma v vztrajnem odporu in pričakovanju zmage. Jiráskove spise so ljudje čitali kot evangelij: mlačne duše so napajali z novo vero, pešajoče so ojačevali, skratka: bili so najmogočnejši činitelj češkega življenja, revolucijski faktor v letih svetovne vojne.

L. 1917. je stopil Jirásek tudi na torišče javnega življenja. Jaroslav Kvapil, eden izmed voditeljev narodnega odpora, je zvabil Iráska iz njegove delavnice, od knjig, naravnost v sredo našega osvobojevalnega gibanja. Jirásek je podpisal z drugimi pisatelji vred zgodovinski manifest, postal je član pisateljskega sveta, ki se je postavil v grozečo pozo neusmiljenega stražnika proti avstrijskim nasiljem. Vse leto 1918. se je Jirásek aktivno udeleževal vseh pokretov, vsega dela za naše osvobojenje. Radi njegovega imena in sodelovanja je to delo dobilo doma ogromno popularnost, češkim ljudem v tujini pa so zažarela lica, ko so izvedeli, da se je tudi Jirásek postavil med bojevnike za dokončno narodno osvobojenje. To, da je Jirásek segel v osvobodilno akcijo, je že samo ob sebi vžgalo in vzpodbudilo mnoge druge in je silno ojačilo protihabsburško gibanje. Saj je bil Jirásek pred vojno ljubljenec češkega občinstva, saj je iz njegovih spisov narod črpal silo odpora in poguma, ki mu je lajšala pritisk z Dunaja! Ko je torej ta mož stopil v maffijo, je lahko le malokdo gledal ob strani; množice so bile na mah pridobljene za idejo narodne revolucije.

Alois Jirásek ni bil politik. Po vojni je postal član revolucijskega Narodnega predstavništva, vendar je bilo takoj jasno, da mu tam ni mesta. Ni bil niti natančno opredeljen strankar; politična mašinerija, akcija in mrzlična delavnost so bile starini Jirásku tuje reči. Često je sam samcat, ta malce zgubani starček, posedal na poslanski klopi in pozorno poslušal vsakega poslanca, naj je govoril že kdorkoli ali o čemerkoli. Držal je dlan ob ušesa, ker je slabo slišal. Ni razumel demagogije in politično taktičnih potez; docela osamljen je stal sredi vrtinca političnega življenja. Kaj čuda, da se je rad vrnil s parlamentarnih klopi k svojim knjigam in potem posvetil ves čas in vse sile dokončni redakciji svojih spisov za novo izdajo. Poleti je živel v rojstnem kraju Hronovu, pozimi pa v Pragi. Vsak večer vse do zadnjih dni so srečavali mimogredoči na obrežju od Myslikove ulice do Narodnega divadla starčka, ki se je ondi v spremstvu hčere in zeta izprehajal in je komaj utegnil odzdravljati na tolike spoštljive pozdrave. Poznala ga je vsa Praga in čislala kakor le redko koga. Zelo so ga utrujali obiski tisočev ljudi, ki so prihajali beračit za podpis na knjigi ali sliki, vendar je le redko komu odrekel.

Malo pisateljev, zlasti čeških, je doživelo tako popularnost, toliko časti in spoštovanja, kakor Alois Jirásek. Še manj umetnikom pa je usoda naklonila, da bi s svojimi deli tako uspešno segli v usodo in zgodovino svojega naroda, kakor je segel pokojni Alois Jirásek.

Pokojni Alois Jirásek zapušča sina dr. Jaromira, ki je uradnik živnostenske banke, in pet hčerk. Štiri so poročene. Najstarejša Božena je poročena z znanim pisateljem in publicistom dr. Hanušem Jelinekom.

*

Žalovanje na Češkem

Praga, 12. marca i. Vest o smrti najpopularnejšega češkega književnika in narodnega preroka se je razvedela po Pragi z bliskovito naglico že v prvih dopoldanskih urah. Nekateri dnevniki so izdali posebne izdaje, ki so bile takoj razgrabljene Čeprav je bilo po zadnjih vesteh katastrofo že pričakovati, je vendar žalostna vest napravila pri vseh najglobljí vtiš Po ulicah so ljudje snemali klobuke v počastitev spomina velikega pokojnika. Na vseh hišah so razobešene črne zastave. Na Palackega nabrežju so so ves dan zbirale pred stanovanjem pokojnega Jiraska velike skupine ljudi, Nasproti hiše., v kateri je stanoval Jirasek že dolga leta, stoji cerkev češkoslovaške verske zajednice. S stolpa te cerkve je zazvonil pokojniku prvi mrtvaški zvon.

O poteku bolezni priobčujejo listi avtentična poročila profesorja Syllabe, ki je bil že dolga leta vse do zadnjega osebni zdravnik Jiraskov. Profesor Syllaba pravi med drugim:

Razvoj bolezni

Mojster Jirasek je začel bolehati že pred približno desetimi leti. Njegova bolezen se je vedno slabšala in potrebna bi bila operacija. Bolnik je sicer o tem govoril, vendar pa je operacijo odklanjal. Glede na njegovo visoko starost zdravniki tudi niso vztrajali na izvedbi operacije. Jirasek je prenašal bolezen z občudovanja vrednim heroizmom. Velik udarec za njega je bila smrt njegove pred tremi leti umrle soproge. Tudi ta udarec je Jirasek prenesel z junaško resignacijo. V zadnjih letih se je pesnik navadno tekom poletja okrepil na svojem posestvu v Hronovu. Letos pa se je vrnil s počitnic manj okrepljen kakor drugače. Vidno je opešal in oslabelost je tekom zime še napredovala. Že pred tedni je moral opustiti svoje običajne sprehode po nabrežju. Izgubil je tudi veselje do kajenja in do jedi. Naposled je obležal in v zadnjih dneh sploh ni več zapustil postelje. Kljub temu je bil še čudovito svež. Še na dan prezidentove proslave se je zanimal za vse njene podrobnosti. Njegova smrt je bila popolnoma mirna in blaga. Zaspal je.

Pogreb

Pogreb se bo vršil v petek in sicer najbrže iz Panteona Narodnega muzeja. Stroške za pogreb je prevzela vlada. Pogreba se bo udeležil tudi prezident Masaryk.

Vsi današnji listi, tudi nemški, posvečajo dolge pietetne članke smrti velikega češkega mojstra. V člankih poudarjajo, da Jirasek ni bil samo velik pisatelj, marveč tudi izredno vpliven narodni buditelj.

Sožalje rodbini

Že danes je sprejela pokojnikova rodbina celo vrsto sožalnih izrazov. Med prvimi so bili profesorji z gimnazije, na kateri je svoječasno poučeval Jirasek in ki se sedaj imenuje po njem. Opoldne je kondoliral tudi predsednik poslanske zbornice Malypeter v svojem in v imenu zbornice.

*

Povodom smrti Aloisa Iráska, ki ga je smelo »Jutro« prištevati med svoje prijatelje, je poslala naša redakcija njegovi rodbini brzojavko, v kateri tolmači sožalje naše javnosti ob smrti genijalnega pisatelja in velikega glasnika češkega in jugoslovenskega osvobojenja.

Amerika odklanja sredozemski Locarno

Razgovori med Grandijem in Briandom – Zahteve italijanske delegacije

London, 12. marca, AA. Ko so prejeli od prvega lorda admiralitete Alexandra zadovoljivo poročilo o poteku konference, so se sestali snoči vodje delegacij na daljše posvetovanje in jutri se bodo vodje delegacij ponovno sestali. Med tem časom se bodo posvetovali delegati o raznih vprašanjih, ki ovirajo nadaljnji napredek konference.

Stališče ameriške delegacije do francoske zahteve po političnih garancijah je sedaj znano, ker je ta izjavila, da ne more pristati na nobene politične pakte in je o svojem sklepu obvestila zunanjega ministra Brianda. Na ta način je odločena usoda tako zvanega posvetovalnega pakta, kakor tudi sredozemskega Locarna. Idejo posvetovalnega pakta je sprožila Amerika. Združene države so pa takoj v začetku izjavile, da smatrajo ta predlog za temelj razprav brez jamstva, da bi ta pakt kdaj odobrile. Konferenčni krogi upajo, da bodo razgovori med Briandom in Grandijem razčistili v tem vprašanju položaj. Italija se je postavila na stališče, da morajo biti pomorske sile relativne in je pripravljena fiksirati svoje tonažne številke v razmerju z drugimi kontinentalnimi državami.

Konferenčni krogi so nadalje mnenja, da bi zadovoljiv sporazum med Italijo in Francijo omogočil slednji znatno redukcijo najavljenega gradbenega programa in v veliki meri olajšal položaj konference. V tem primeru bi prišlo v vprašanju angleških, japonskih in ameriških tonažnih številk avtomatično do sporazuma. Med tem časom proučuje odbor, v katerem so prvi lord admiralitete Alexander, francoski mornariški minister Dumesnil, načelniki francoske in angleške admiralitete in ameriški opazovalec Dwight Morrow, vprašanje revidiranih francoskih tonažnih številk. Z izključitvijo tako zvanih posebnih ladij so se zahteve Francije zmanjšale, kar je v veliki meri olajšalo nadaljnjo razpravo o tem vprašanju.

London, 12 marca. V nasprotju s pisanjem konservativnega in liberalnega časopisja, ki ugotavlja, da je angleška vlada odklonila vsako sodelovanje pri pogajanjih za sklenitev Sredozemskega Locarna, ki bi osigural varnost francoske obale in francoskih kolonij pa objavlja »Daily Herald«, ki je zelo dobro informiran, poročilo, da je angleška vlada zvesta svojemu pacifističnemu programu pripravljena zaključiti politično pogodbo, ki bi ojačila sigurnost v svetu in ustvarila potrebno situacijo za rešitev vprašanja pomorske razorožitve.

V zvezi s temi informacijami je izjavil šef tiskovnega odseka angleškega ministrstva zunanjih zadev, da imajo razgovori med Briandom, Stimsonom in Macdonaldom preliminarni značaj in da stremi angleška vlada za odstranitvijo težkoč, ki so nastale spričo stališča italijanske in francoske delegacije o pomorski pariteti. Pričakovati je, da bo Macdonald poskušal še enkrat posredovati pri italijanski delegaciji ter jo pregovoriti, da bi odstopila od svojih zahtev po pomorski pariteti s Francijo.

Spomenica angleških poslancev

London, 12. marca. AA. Kakih 100 angleških poslancev je poslalo pomorskim delegacijam spomenico, v kateri zahtevajo omejitev pomorskega oboroževanja. Spomenica predlaga popolno ukinitev težkih vojnih ladij in določa kot maksimalno tonažo velikih vojnih ladij 10.000 ton. Nadalje naj se progresivno zmanjša število angleških križark ter omeji, ako že ne popolnoma ukine, število podmornic.

Gostovanje zagrebškega gledališča v Beogradu

Beograd, 12. marca. č. O gostovanju zagrebškega gledališča v Beogradu so izšle danes prve kritike. Ocena v nocojšnji »Pravdi« se ne spušča v nikake podrobnosti. Pravi le, da so igrali Zagrebčani izredno dobro ter obsoja upravo zagrebškega gledališča, da je dala brezpomemben komad inozemskega avtorja. Piseo vprašuje nadalje, iz kakih razlogov se je predstavilo zagrebško gledališče Beograjčanom s takim sporedom. V prvi vrsti bi bilo vendar treba nuditi domač spored, če pa se uprava že mora odločiti za inozemskega, bi se naj vsaj pokazalo delo kakega odličnega umetnika. S takimi predstavami se ponižujejo cilji in lepe težnje gostovanj.

Velik požar

Beograd. 12. marca. p. Iz Novega Sada poročajo, da je v Irigu pogorel velik parni mlin. Požar je bil tako velik, da kljub naporom vojaštva in ognjegascev niso mogli ničesar rešiti. Razen poslopja je požar uničil tudi velike količine žita. Povzročena škoda je ogromna. Oblasti so uvedle preiskavo, da ugotove vzroke požara.

Rodbinska drama v Sisku

Sisak, 12 marca. n. Ogromno senzacijo je vzbudila danes v Sisku in okolici vest, da je žena mestnega zastopnika v Sisku Ivana Pavičićeva s sekiro umorila svojega spečega moža Med zakoncema je prihajalo pogosto do prepirov, ker je bil Pavičić drugič poročen in je imel petero dece iz prvega zakona. Soproga je bila baje tudi zaradi tega silno ogorčena na svojega moža, ker se je poslednji čas vdajal pijači.

Ženska odvetnica

Subotica, 12 marca č Danes se je vršila pred tukajšnjim okrožnim sodiščem razprava, pri kateri je prvič nastopila kot braniteljica ženska, in sicer gdč. Julka Delmić, advokatska pripravnica v Subotici. Po posvetovanju je sklenil senat, da ne pripusti Delmićeve kot braniteljice pred okrožnim sodiščem, zaradi česar je bila razprava preložena.

Slovenci v Zagrebu

V včerajšnji številki »Jutra« je izšel pod naslovom »Slovenci v Zagrebu« članek, ki popolnoma pristransko slika življenje Slovencev v Zagrebu in dela tendencijozno propagando za tamošnjo »Narodno čitalnico«, kakor bi bila »N. Č.« nekaka plemenska organizacija. Članek je izšel v listu zaradi premale pozornosti v naglici redakcijskih poslov. Ugotovili smo, da je bila redakcija mistificirana ter se je nekdo na gotfliv način poslužil vizitke funkcijonarja »N. Č.« v očividni nameri, da bi z dopisom škodoval razvoju »Narodne čitalnice« v Zagrebu, hoteč jo naslikati kot separatistično plemensko društvo, ki naj bi ga oblasti razpustile. Redakcija je uvedla zoper mistifikatorja kazensko zasledovanje. Kar pa se tiče »Narodne čitalnice« v Zagrebu, moramo ugotoviti, da je to izključno kulturna nepolitična in v čistem jugoslovenskem duhu uvedena ustanova, ki hoče skrbeti za kulturno vzgojo družbe in pošteno družabno zabavo v Zagrebu živečih Slovencev ter jih pritegniti občemu nacijonalnemu jugoslovenskemu pokretu.

Redakcija »Jutra«.

*

Glede na članek »Slovenci v Zagrebu« vas prosim, da objavite da članek ni izšel iz krogov »Narodne knjižnice in čitalnice v Zagrebu«, kakor lahko vidi že po njegovi sestavi vsakdo kdor pozna količkaj razmere v našem društvu. Izjavljam v imenu društva, da se z vsebino tega članka absolutno ne strinjamo. — Dr. Fran I. Zavrnik, tč. predsednik.

Bes madžarskih šovinistov

Praga, 12. marca d. Soc. dem. »Nova Svoboda« se je obrnila na odlične socialistične voditelje v posameznih evropskih državah da ji napišejo izjavo o Masarykovi 80-letnici. Povabilu se je odzval tudi vodja madžarskih soc. demokratov Garami, ki je ocenil Masarykov pomen v humanitetnem in socialnem pokretu zadnjih desetletij. Madžarski listi so radi tega članka pričeli besno kampanjo proti Garamiju in vsej soc. dem. stranki, češ, proslavo Horthyjeve desetletnice so bojkotirali, prezidenta neprijateljske države pa vzdigujejo v nebesa. Nacijonalistični tisk obtožuje soc. dem. stranko veleizdaje ter napoveduje proti njej najstrožje ukrepe vlade. Oblasti so res znova pričele preganjati glavno soc. dem. glasilo »Nepszavo«, proti kateri je drž. pravdnik iz raznih razlogov vložil

Avtomobilska cesta na Veliki Klek (Grossglockner)

Dunaj, 12 marca. s Solnograški deželni zbor je sklenil izvedbo velike avtomobilske ceste, ki bo pričela v Fuschu v Pinzgauu ter bo speljana v višini 2500 m čez tkzv. Pfandlscharte v Visokih Turah, kjer bo skozi 250 m dolg tunel prešla na južno pobočje. Od tam bo peljala cesta na tkzv. Franz Josefs Höhe in k Glocknerhausu, odkoder vodi že sedaj ozka alpska cesta v Heiligenblut in od tam čez Iselsberg v Döllach na Koroško. Nova cesta bo 5 m široka in najmodernejše zgrajena. Dolžina bo znašala 43 km. stroški so proračunjeni na okroglo 12 milijonov šilingov. Izvršitev bo prevzela posebna delniška družba, katere kapital prevzameta vsaka na pol dežela in država. Za vožnjo na tej cesti se bo pobirala posebna taksa 25 šilingov od vsakega avtomobila. Računa se, da bo znašala frekvenca 100 do 120 tisoč oseb letno. S pomočjo te ceste bo trajala vožnja od Münchna do Jadranskega morja v avtomobilu samo en dan. Z gradnjo se bo pričelo že letos.

Izgon komunističnih agitatorjev iz Newyorka

Newyork, 12. marca. s. Tukajšnja policija je sestavila seznam 9567 komunističnih agitatorjev, ki so po ogromni večini inozemci. Vsi agitatorji so bili iz mesta in države Newyork izgnani.

Požar v angleškem klubu

London, 12. marca. AA. V St. Jameskem klubu v Devonshireju je izbruhnil davi ob 4. požar, ki se je razširil s strahovito naglico. Kmalu je bilo vse poslopje v plamenu. Dvajset članov kluba in 100 uslužbencev se je jedva rešilo v nočnih oblekah na ulico.

Skrivnostna tolpa požigalcev

Solun, 12. marca. AA. Povodom številnih požarov v Kavali so imeli predstavniki zavarovalnih društev včeraj konferenco, kjer so sklenili stornirati zavarovalno polico v iznosu 150 milijonov funtov šterlingov. Zastopniki zavarovalnic so izjavili, da so merodajni faktorji pozvani podvzeti vse mere, da se najdejo požigalci, ki tvorijo dobro organizirano bando, ki je zanetila požare s kemičnimi sredstvi.

Bolezen dr. Laginje

Zagreb, 12. marca, n. Zdravstveno stanje dr. Matka Laginje je tudi danes nezpremenjeno. Zdravniki so priporočali bolniku absoluten mir. Preko dne ni bilo pri bolniku nobene osebe razen zdravnikov in bolničark. Prepovedani so vsi obiski.

Tasta ustrelil zaradi tisoč dinarjev

Subotica, 12. marca č. V neki naselbini nedaleč od Sombora sta se včeraj zjutraj sprla veleposestnik Dušan Tucaković ter njegov zet Lapočević, in sicer zaradi razmeroma malega dolga tisoč dinarjev. Tast je z nožem navalil na zeta. Lapočević pa je v silobranu ustrelil s samokresom ter zadel svojega tasta v glavo. Tucaković je bil na mestu mrtev. Lapočević se je takoj odpeljal v Sombor ter se prijavil oblastvom.

Pred gradnjo stolpa na Boču

Poljčane, 9. marca.

Za stolp na Boču, ki ga bo začela graditi tukajšnja planinska podružnica, čim izgine sneg in se zemlja nekoliko osuši, vlada pri nas in v planinskih krogih veliko zanimanje, kar je pokazala tudi zadnja prireditev (planinski ples 2. marca), prirejena za nabavo gmotnih sredstev. Kljub temu, da je zaradi godbe, ki je bila za soboto že oddana, prireditev padla na nedeljo, je bila vseeno precej dobro obiskana. Mnogi okoličani, ki se prireditve niso mogli udeležiti, pa so se oddolžili na ta način, da so poslali društvu vstopnino (tako tudi iz Rogaške Slatine), za kar se jim podružnica najlepše zahvaljuje.

K povoljnemu gmotnemu uspehu prireditve je mnogo primogla tudi izvolitev »miss Dravinjske doline«. Izvoljena je bila gdč. učiteljica Alma Mulejeva iz Studenic, ki je vzbudila pozornost s tukaj redko videno krasno gorenjsko narodno nošo.

Lepa dekoracija je bila v skladu s propagando za zgraditev stolpa na Boču. V ozadju plesišča je bil postavljen na malem Boču stolpič, točen posnetek pravega stolpa v razmerju 1 : 20 Le spodnja etaža bo pri resničnem stolpu zaprta ter preurejena v stanovanju, odnosno prenočišča.

Gradnjo stolpa je prevzel stavbenik gospod Špes iz Maribora in je pogodba med njim in podružnico že podpisana Večina materiala je že zbrana na vrhu, stesan je že večji del lesa, cement in drugo pa bodo znosili s tovornimi konjički Bosanci, ki se vrnejo semkaj za nekaj dni iz Makol.

Z dograditvijo stolpa bo kraj nedvomno mnogo pridobil na tujskem prometu, kar bo v nemalo korist vsemu prebivalstvu. Zato naj se tudi oni redkeži, ki zdaj le bolj oddaleč in z nekako skepso opazujejo marljivost posameznikov, oprimejo z veseljem dela ter naj vsak po svoji moči pripomore, da bo stolp, katerega otvoritev bo glasom pogodbe 15. junija, res nekaj impozantnega, v ponos bližnji in daljnji okolici!

Uboj pred malim senatom

Maribor, 12. marca.

Dne 1. novembra lanskega leta so v gostilni Marije Klemenčičeve v Vumbahu pri Vurberku popivali razni domači in okoliški fantje med njimi tudi znani pretepač, posestniški sin Franc Žlahtič. Močno vino pa jih je že kmalu tako ogrelo, da je prišlo po Žlahtičevi krivdi med njimi do divjega pretepa, pri katerem so uporabljali pesti, stole, kozarce in nože. Vendar pa se je ta prvi pretep končal brez večjih posledic. Fantje so se zopet pomirili in nadaljevali s popivanjem. Med tem pa je prisnel v gostilno tudi dne 23. marca 1908 v Prstju rojeni in v Vurberku živeči mizarski pomočnik Franc Zelenko, da bi si kupil cigaret. Ker je pa v gostilni našel dva znanca z Vurberškega gradu, je prisedel in ž njima pil. Vendar ni nameraval dalje časa ostati v gostilni in bi bil tudi nemoteno odšel da mu ni natakarica za šalo skrila klobuka.

Med tem časom pa, ko je opazil, da mu je izmaknjal klobuk in je odšel za natakarico v kuhinjo, se je v drugi sobi, kjer so popivali omenjeni fantje, vnel drug pretep, katerega je zopet izzval Franc Žlahtič. Tako je Franc Zelenko prišel ravno v največji metež, v katerem so se tepli vsi vprek, tudi brat z bratom in prijatelj s prijateljem. Zelenko se je skušal pretepačem ogniti in je od natakarice zahteval svoj klobuk, pijani Franc Žlahtič pa je menil, da dolži njega, da mu je klobuk vzel, in je zaradi tega divje navalil nanj z odprtim žepnim nožem. Zelenko je pred napadalcem pobegnil v kuhinjo in se mu tudi tam izmikal, dokler se je dalo, ko pa je prispel do gredence in je bil nadalini umik nemogoč, se je skušal Žlahtiča ubraniti z rokami, kar se mu pa ni posrečilo. Pijani in pobesneli Žlahtič ga je vedno bolj besno napadal in mu z nožem prerezal tudi že suknjo.

V skrajni sili in v poslednjem trenutku je tedaj napadeni Franc Zelenko opazil na gredenci kuhinjski nož, ga naglo pograbil in sunil ž njim proti Žlahtiču. Zadel ga je pri tem v čelo, mu povzročil precej veliko rano in mu ranil tudi čelno kost. Osvobojeni Zelenko je nato pobegnil domov, ranjeni Žlahtič pa se je, čeprav ves krvav, pretepal še dalje, dokler ni naposled omagal. Značilno pa je, da je bil tako pijan, da sploh ni vedel, s kom se je boril in kdo ga je ranil. Dasi je bila rana sicer zelo nevarna, vendar bi Žlahtič samo zaradi nje najbrže ne bil umrl, ker je bil še do 9. novembra v domači oskrbi. Nastopila pa je, verjetno zaradi zanemarjanja, infekcija in moral je biti prepeljan v bolnišnico v Ptuj, kjer je dne 19. umrl.

Franc Zelenko je sam izpovedal svoje dejanje in je bil takoj nato aretiran ter izročen sodišču. Zadevo je danes obravnaval mali senat tukajšnjega okrožnega kot kazenskega sodišča; sestavljali so ga sodniki gg. Zemljič kot predsednik, Lešnik in Kolšek kot prisednika in Kejžar kot zapisnikar. Državno pravdništvo je zastopal g. dr. Hojnik, obtoženca pa je ex offo branil odvetnik dr. Josip Rapoc. Priče niso bile zaslišane, ampak so se prečitale le izpovedi podane pred okrajnim sodiščem v Ptuju.

Razprava je bila kratka ker se je tako s strani tožitelja kakor s stani zagovornika zastopalo stališče, da je obtoženi Franc Zelenko ravnal v silobranu. Drž. pravdnik je sicer zahteval vsaj obsodbo zaradi prekoračenja silobrana, senat pa je po kratkem posvetovanju, upoštevajoč dejstvo, da je bil umorjeni Žlahtič znan pretepač, dočim je obtoženec sicer miren fant in soglasno izpoved prič, **Franca Zelenko oprostil vsake krivde in kazni ter ga izpustil na svobodo.** Državni pravdnik ni prijavil pritožbe.

Požar v šentpeterski mežnariji v Ljubljani

Včeraj proti večeru so bili pozvani gasilci v šentpetersko mežnarijo na Sv. Petra cesti, kjer so se vneli tramovi ob dimniku. Predvčerajšnjim so namreč v mežnariji izžigali dimnike pa se je po nesreči prenesel ogenj na gosto, že precej trhlo tramovje stare, enonadstropne hiše, česar niso takoj opazili. Snoči je nastal večji ogenj in so na pomoč prispeli gasilci morali stropno tramovje razkopati in politi z vodo, da se ogeni ni dalje širil. Imeli so posla nad eno uro. Zvečer malo pred 20. uro so bili gasilci ponovno klicani na pomoč, ker je eden tramov še gorel. Potrebna sta bila samo dva gasilca, ki sta kmalu udušila ogenj. Škoda je precejšnja.